

činjenica da je ta misao doživela neku vrstu obnove u novije vreme, naročito u toku poslednje decenije XX veka, kada su nestale velike ideologije, u vreme kada se govori čak i o "kraju ideologija", onda potraga za izvorima i značenjima postaje zaista nužna. Osim u krugovima u kojima je čisto akademska radoznalost nešto što se samo po sebi razume, primerice, K. Leontjev u Rusiji ili De Mestr u Francuskoj bili bi bezmalo zaboravljeni mislioci da ih naše vreme – nekima se činilo neočekivano – nije prepoznalo kao svoje savremenike. Govoreći o De Mestru, svom zemljaku iz savojskih Alpa, jedan profesor u svom eseju kaže da De Mestra "od Drugog svetskog rata nije preuzela nijedna škola mislilaca, nijedna crkva niti koterija", što uglavnom jeste tačno, ali što ima i svoju drugu stranu: na postkomunističkom Istoku, posebno u krugu savremene misli koja se određuje kao pravoslavna, De Mestr je postao učitelj i ideolog nove "konzervativne revolucije". Politička konotacija je sve prisutnija i klasična organicistička misao se svesno ideologizuje. To je još jedan razlog da se izvori misli koja se na ovakav način obnavlja potraže u evropskim razmerama.

U suštini, konzervativna misao uglavnom se jasno definiše samim svojim imenom, a jednako važi i za izraz "organicistička".

U nekom širem pristupu nužno bi bilo prisetiti se poznatih mesta iz Aristotelove *Politike*, te brojnih srednjovekovnih mislilaca koji shematski jasno prepoznaju poistovećivanje ljudskog društva i biološkog organizma. Slične teze se mogu naći kod T. Hobsa i Ž. Ž. Rusoa, kao i kod mnogih drugih mislilaca. Taj biološki determinizam kao osnovni stav traje do danas i to se kao obrazac prepoznaje kod najnovijih organicista i publicista koji slične obrasce politički eksploatišu i variraju prema političkoj potrebi određenog trenutka. Krajem XVIII i početkom XIX veka organicizam se nametao kao neka vrsta odgovora na sva ona pitanja koja su se otvorila s velikom revolucijom u Francuskoj 1789. godine, u prvom redu na niz pitanja o smislu i kulturnom te civilizacijskom smislu i značenju onih univerzalističkih i individualističkih koncepcija koje su postale od tada zaista ono dominantno u oblikovanju nove Evrope. Ti odgovori – strogo svojevremeni – kakve su ponudili De Mestr ili L. Bonal se i danas nude kao jedini odgovori u krugu intelektualnog neoorganicizma koji, videli smo kada, doživljava obnovu. Nevolja je u tome što se sada sve to javlja u obliku klišea ili stereotipa koji se koriste sasvim nesvojevremeno. Sama pak intelektualna vrednost tih odgovora je obrnuto proporcionalna ideološkoj potrebi koja je danas u prvom planu. U tom smislu se organska misao danas obnavlja kao potreba da se odgovori na sva pitanja koja se otvaraju nakon nestanka ruskog komunizma ili pomenutog "kraja ideologije", ali je sasvim izvesno da pominjani stereotipi neće biti odgovor osim u nameri koja je vidljivo ideološka – stari odgovori nisu pravi odgovori na nova pitanja. Po mišljenju klasičnih organicista ljudsko društvo nije plod racionalne organizacije koju stvaraju ljudske ličnosti u okvirima nekog uvek prisutnog oblika "društvenog odgovora" koja se izražava kao sistem institucija već je ono jednostavno biološki organizam koji kao takav u sebi sadrži agense koji ga određuju. Tako se društvena organizacija, hijerarhijski shvatana, izvodi iz biološkog "reda" ili prirodne hijerarhije, pri čemu se prenebregava da bukvalne analogije u misaonom smislu ne znače mnogo barem ne kao neka vrsta univerzalnog odgovora na univerzalne razmere svega onoga što se otvorilo kao problem s velikom revolucijom u Francuskoj. Jednostavnije rečeno, po mišljenju klasičnih organicista u prvom planu je ljudsko društvo shvaćeno kao organizam, a ličnosti se dodeljuje uloga jedne "čelije" u takvom organizmu. Iako se danas bezmalo redovno ponavlja ova misao, analogije takvog tipa nemaju onu vrednost kakvu su nekada mogle imati, pri čemu ne treba gubiti iz vida da je privlačnost ostala ista kao i u doba kad je nastala. Jednostavne analogije su uvek privlačne jer nude mogućnost jednostavnog odgovora ali je nevolja u tome što u savremenom maksimalno složeno strukturiranom društvu jednostavni odgovori ne znače mnogo.

U svakom pristupu – a to je i ovde nužno – valja se prisetiti onih ključnih stavova klasičnih organicista kakvi su De Mestr i Bonal.

Rečeno je i ne jednom da su pomenuti mislioci "zaboravljeni", ali po tome kako oni postaju naši "savremenici" problem se otvara na nov način i slobodno se može reći da nisu sasvim pali u zaborav. To se opaža jednostavno u tome da se njihove osnovne ideje, najčešće bez navoda, redovno sreću u obliku klišea i stereotipa u novijoj organskoj misli. U svom klasičnom delu *Considérations sur la France*